

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kapiński

SSN Marek Motuk

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Zbigniewa Siejbika

w sprawie **st. szer. A. W.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 16 listopada 2022 r.,

przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie, postanowieniem z dnia 9 czerwca 2022 r., sygn. akt Kp 4/22, zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„czy przepisy ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 988 z późn. zm.), a konkretnie Rozdziału III Działu V – Zatrzymywanie praw jazdy i pozwoleń oraz cofanie i przywracanie uprawnień do kierowania pojazdami, znajdują samodzielnie zastosowanie do zdarzeń mających miejsce poza granicami kraju

lub

czy podstawę ich zastosowania w tej sytuacji dla osób wchodzących w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa może stanowić art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 396 z późn. zm.)?”.

Postanowił
odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przekazane Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne powstało w następującej sytuacji faktycznej i procesowej.

Starszy szeregowy A. W. został podejrzany o to, że w dniu 27 marca 2022 r. na terenie bazy U. w Republice Libanu, będąc w stanie nietrzeźwości przy stwierdzonej zawartości alkoholu w wydychanym powietrzu urządzeniem Alco Sensor IV nr [...] z wynikiem: I badanie o godz. 05:55 – 0,45 mg/dm³, II badanie o godz. 06:12 – 0,44 mg/dm³, kierował pojazdem mechanicznym typu wózek widłowy o nr rej. [...], tj. o czyn z art. 178a § 1 k.k.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w Warszawie postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2022 r., sygn. akt [...], na podstawie art. 137 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2021 r., poz. 450), zatrzymał prawo jazdy podejrzanemu A. W., uznając że jest to w pełni uzasadnione ze względu na fakt, iż za zarzucony występki sąd orzeka środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych.

Na to postanowienie do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Szczecinie, zażalenie wniósł obrońca podejrzanego, zaskarżając je w całości i zarzucając:

„1) stosownie do treści art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k. błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę rozstrzygnięcia, który nastąpił w wyniku obrazy prawa procesowego mającej wpływ na jego treść, tj. art. 92 k.p.k. w zw. z art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 7 k.p.k. i art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a p.r.d. wyrażający się w nieprawdziwym (błędnym), a zarazem przedwczesnym przyjęciu (ustaleniu) – podjętym na skutek przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów oraz pominięcia okoliczności przemawiających na korzyść podejrzanego, a przy tym niedopuszczalnym przyjęciem nie dających się usunąć wątpliwości na jego niekorzyść – iż w powyższym postępowaniu zachodzi jakoby uzasadnione podejrzenie popełnienia przez A. W. przestępstwa o znamionach określonych w art. 178a § 1 k.k., za które może być orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów, skutkującego koniecznością orzeczenia w stosunku do niego zakazu prowadzenia

pojazdów, podczas gdy treść istniejącego w sprawie tej materiału dowodowego oceniana pod kątem zasad logicznego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego uzasadnia przekonanie odmienne, tzn. że owo uzasadnienie podejrzenie nie występuje, skoro zgromadzony w przedmiotowej sprawie materiał dowodowy budzi uzasadnione wątpliwości, które należy poczytać na korzyść podejrzanego, a w szczególności brak w niniejszej sprawie jakiegokolwiek dowodu, że podejrzany był osobą prowadzącą pojazd (był on bowiem jedynie pasażerem),

2) stosownie do treści art. 438 pkt 1a k.p.k. naruszenie prawa materialnego w zakresie nie dotyczącym kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego podejrzanemu, tj. art. 135 ust. 1 pkt 1 p.r.d. w zw. z art. 129 ust. 4 p.r.d. przez niewłaściwe zastosowanie norm z nich wynikających, które doprowadziło do błędnego uznania, jakoby w sprawie zachodziło uzasadnione podejrzenie, że podejrzany popełnił wskazane wyżej przestępstwo.”

W konkluzji autor zażalenia wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i dokonanie zwrotu podejrzanemu zatrzymanego mu prawa jazdy.

Ponadto, z ostrożności procesowej, wniósł o:

- zmianę zaskarżonego postanowienia i dokonanie zwrotu podejrzanemu zatrzymanego mu prawa jazdy, ewentualnie
- uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie przedmiotowej kwestii do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając zażalenie, Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie uznał, że w sprawie wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, które sformułował w cytowanym pytaniu. W uzasadnieniu postanowienia Sąd ten podał w wątpliwość możliwość zastosowania przepisów ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym do zdarzeń za granicą, z udziałem w roli sprawcy przestępstwa osoby wchodzącej w skład jednostki wojskowej wykonującej zadania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Stwierdził, że zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. z 2021 r., poz. 396 ze zm.), osoby wchodzące w skład jednostek wojskowych

wykonujących zadania poza granicami państwa podlegają na terytorium państwa obcego tylko wybranym przepisom obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, tj. wyłącznie tym, które mają charakter dyscyplinarny, karny i porządkowy. Według Wojskowego Sądu Garnizonowego w Szczecinie, wykładnia gramatyczna i systemowa przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym, wyklucza możliwość uznania ich za dyscyplinarne, karne czy porządkowe, a przez to nie ma podstaw do ich zastosowania wobec st. szer. A. W., który miał dopuścić się prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości w Republice Libanu, na terenie bazy U.. Jednocześnie zaznaczył, że „celowość funkcjonowania tych przepisów na przedpolu ewentualnego skazania i wymierzenia środka karnego w odniesieniu do zdarzeń w kraju i za granicą jest dokładnie taka sama”.

Przywołał też tezę uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2004 r., sygn. akt WZP 1/04 (OSNKW 2004, z. 5, poz. 50) o treści: „Artykuł 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (Dz. U. Nr 162, poz. 1117) jest przepisem szczególnym w rozumieniu art. 3 § 2 k.w.; tym samym może stanowić podstawę odpowiedzialności za wykroczenia popełnione przez żołnierzy wchodzących w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa.”

Prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o odmowę podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafnie Prokurator Krajowy wskazał w pisemnym stanowisku, że w niniejszej sprawie nie wystąpiły warunki do podjęcia uchwały.

Prawidłowe przekazanie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, określonego w art. 441 § 1 k.p.k., powinno spełniać łącznie trzy przesłanki. Niezbędne jest, aby zagadnienie to było:

a) „prawne”, a zatem zawierało istotny problem interpretacyjny, tj. taki, który dotyczy przepisu (przepisów) rozbieżnie interpretowanego w praktyce sądowej albo przepisu o oczywiście wadliwej redakcji lub niejasno sformułowanego, umożliwiającemu przeciwstawne interpretacje,

b) wymagające „zasadniczej wykładni ustawy”, czyli odnoszące się do sytuacji, gdy norma umożliwia rozbieżne interpretacje, co jest niekorzystne dla funkcjonowania prawa w praktyce,

c) wyłaniające się „przy rozpoznawaniu środka odwoławczego”, czyli powiązane z konkretną sprawą w ten sposób, że od rozstrzygnięcia przekazanego zagadnienia prawnego zależy rozstrzygnięcie sprawy w postępowaniu odwoławczym (zob. T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Kraków 2006, s. 1111 oraz powołane tam orzecznictwo).

Przedmiotem zagadnienia prawnego nie może być natomiast dążenie do uzyskania sposobu rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, kwestia zastosowania określonych przepisów, potwierdzenie albo zaprzeczenie słuszności określonego poglądu interpretacyjnego prezentowanego przez sąd odwoławczy, a wreszcie, kwestie ustaleń faktycznych (zob. R.A. Stefański, Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 254-261).

Lektura pytania prawnego sformułowanego przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie prowadzi do wniosku, że w niniejszej sprawie została spełniona przesłanka (i to tylko częściowo) przedstawiona w punkcie „c”, gdyż zaprezentowany przez Sąd pytający problem pojawił się przy rozpoznawaniu środka odwoławczego. Natomiast brak jest podstaw uzasadniających twierdzenie Sądu o wyłonieniu się, przy rozpatrywaniu środka odwoławczego, zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy, a więc pozostałych z przedstawionych wyżej warunków prawidłowości i skuteczności procesowej zastosowania instytucji z art. 441 § 1 k.p.k.

Prokurator Krajowy słusznie podniósł, że przedstawiony w uzasadnieniu postanowienia z dnia 9 czerwca 2022 r. wywód Sądu jest wyłącznie skrótowym przedstawieniem przepisów dotyczących kwestii stosowania prawa publicznego za granicą. Brak w nim natomiast wskazania jakichkolwiek rozbieżności interpretacyjnych w dotychczasowym orzecznictwie, czy też stanowisku doktryny, czy też hipotetycznej nawet możliwości zaistnienia takich rozbieżności w przyszłości. Takie postąpienie Wojskowego Sądu Garnizonowego w Szczecinie stoi więc w opozycji do obowiązujących zasad skutecznego wnoszenia pytań

prawnych do Sądu Najwyższego, w myśl art. 441 § 1 k.p.k. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2022 r., I KZP 16/21, OSNK 2022, z. 3, poz. 9).

Sądowi Najwyższemu nie uszło także uwadze, że Sąd pytający w przedmiotowej sprawie zaprezentował swój pogląd, a mianowicie uznał, iż nie jest możliwe stosowanie art. 137 Prawo o ruchu drogowym w okolicznościach występujących w sprawie st. szer. A. W., ze względu na przynależność wskazanego przepisu do prawa administracyjnego. Analiza postanowienia Wojskowego Sądu Garnizonowego w Szczecinie z dnia 9 czerwca 2022 r., prowadzi zatem do wniosku, że z całości wywodu uzasadnienia pytania wynika, że Sąd ten ma wyrobione stanowisko w kwestii stanowiącej przedmiot pytania prawnego, oczekując jedynie, że Sąd Najwyższy potwierdzi poprawność jego rozumowania. Tymczasem, tryb postępowania określony w art. 441 § 1 k.p.k. nie może służyć poradnictwu prawnemu świadczonemu przez Sąd Najwyższy. W tej sytuacji, już tylko z tego powodu, Sąd Najwyższy mógł uznać, że wystąpienie o zasadniczą wykładnię wymienionych przepisów nie było uzasadnione (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 19 stycznia 2012 r., I KZP 17/11, OSNKW 2012, z. 1, poz. 2 i I KZP 20/11, OSNKW 2012, z. 1, poz. 4), ograniczając do takiej konstatacji uzasadnienie niniejszego postanowienia.

Trzeba podkreślić, że pisemne motywy postanowienia z dnia 9 czerwca 2022 r. pozwalają na stwierdzenie, iż Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie nie przeprowadził jakiegokolwiek interpretacji powołanych przez siebie unormowań (art. 137 Prawo o ruchu drogowym oraz art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami kraju). Ograniczył się natomiast do przedstawienia braku posiadania umiejętności w zakresie zastosowania obowiązującego prawa, co tym bardziej nie daje podstaw do podjęcia uchwały w trybie art. 441 § 1 k.p.k.

Należy odnotować, że Wojskowemu Sądowi Garnizonowemu w Szczecinie uszło wyraźnie uwadze, iż skorzystanie w niniejszej sprawie przez prokuratora z przepisów ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym, w celu zatrzymania prawa jazdy st. szer. A. W., kierującemu pojazdem w stanie nietrzeźwości, było objęte reżimem postępowania karnego i postanowienie będące przedmiotem kontroli odwoławczej zostało wydane w takim postępowaniu. Gdyby

było inaczej, orzekanie Wojskowego Sądu Garnizonowego w Szczecinie w ramach rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora z dnia 6 kwietnia 2022 r., nie mogłoby mieć miejsca.

Nie może być wątpliwości, że zatrzymanie prawa jazdy, stosowane na podstawie art. 137 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym, odbywa się na zasadach karnoprocesowych. Wskazuje na to sama treść wymienionych przepisów, z których wprost wynika, że czynność ta podejmowana jest w postępowaniu przygotowawczym, a organem procesowym uprawnionym do jej wykonania jest prokurator. Zatrzymanie prawa jazdy następuje w formie postanowienia w sprawach o przestępstwa lub wykroczenia drogowe (zob. M. Burtowy, Prawo o ruchu drogowym. Komentarz, uwagi do art. 135 - 139, teza 4., Lex 2021; Ł. Malinowski, Prawo o ruchu drogowym. Komentarz, uwagi do art. 137, teza 2., Lex 2012; W. Kotowski, Prawo o ruchu drogowym. Komentarz, wyd. III, uwagi do art. 137, teza 1., Lex 2011; R. A. Stefański, Prawo o ruchu drogowym. Komentarz, wyd. III, uwagi do art. 137, teza 1., Lex 2008). W doktrynie słusznie więc podnosi się, że „zatrzymanie, o którym mowa w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a Prawo o ruchu drogowym, nie należy do środków administracyjnych, lecz prawnokarnych” (zob. A. Mezglewski, M. Nowikowska, J. Kurek, Prawo o ruchu drogowym. Komentarz, uwagi do art. 135, teza 2., Legalis 2022).

O karnoprocesowym charakterze zatrzymania prawa jazdy na podstawie art. 137 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo o ruch drogowym świadczy również to, że okres zatrzymania tego dokumentu w postępowaniu przygotowawczym podlega zaliczeniu na poczet środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2009 r., I KZP 33/08), tak samo, jak okres środka zapobiegawczego w postaci zakazu prowadzenia określonego rodzaju pojazdów, o którym mowa w art. 276 k.p.k. Podkreślić należy, że zastosowanie obu wymienionych środków, pomimo, że stosowane są na różnych podstawach prawnych przewidzianych w ustawach, których przedmiot regulacji jest odmienny, służy zabezpieczeniu wykonania orzeczonego ewentualnie w przyszłości środka karnego. Taką też przesłankę prokurator przyjął w postanowieniu z dnia 6 kwietnia 2022 r., wskazując, iż ma ono

na celu zabezpieczenie wykonania przyszłego orzeczenia o zakazie prowadzenia pojazdów. Warto jednocześnie zaznaczyć, iż w piśmiennictwie wskazuje się słusznie, że zatrzymanie prawa jazdy w wypadku uzasadnionego podejrzenia, że kierujący znajduje się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu, ma swoją materialnoprawną podstawę w art. 178a § 1 k.k. oraz w art. 87 § 1 k.w., które sankcjonują obligatoryjne orzeczenie zakazu kierowania pojazdami mechanicznymi – w przypadku stwierdzenia kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu (zob. A. Mezglewski, M. Nowikowska, J. Kurek, Prawo..., op. cit., uwagi do art. 135, teza 2., Legalis 2022).

Nadto, zgodnie z literalną treścią powołanego już wcześniej art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami kraju, osoby wchodzące w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa podlegają na terytorium państwa obcego przepisom dyscyplinarnym, karnym i porządkowym obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej. Zważywszy na to, że zakresem przedmiotowym cytowanej regulacji w sposób jednolity objęte zostały zarówno przepisy o charakterze materialnym jak i procesowym (żadna z tych kategorii nie została przez nią wyraźnie wykluczona), nie powinno nasuwać wątpliwości, że już wykładnia językowa art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami kraju w sposób oczywisty wskazuje na to, że postępowanie karne mieści się w jego dyspozycji.

Nie istnieją przy tym żadne inne prawne ograniczenia (np. treść umów międzynarodowych) w stosowaniu polskich przepisów karnych wobec osób, które w ramach pełnienia służby wojskowej na terenie Republiki Libanu, dopuściły się przestępstwa.

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie powinien zatem w uwzględnieniu powyższych aspektów samodzielnie rozważyć możliwość, a także ewentualnie merytoryczną zasadność zaskarżonej decyzji procesowej prokuratora o zatrzymaniu prawa jazdy wobec st. szer. A. W., wydanej na podstawie art. 137 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym. Skoro bowiem w

sprawie nie zachodziły przesłanki uzasadniające podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały w myśl art. 441 § 1 k.p.k., nie zaistniał wyjątek przewidziany w tym przepisie od zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu karnego, określonej w art. 8 § 1 i 2 k.p.k. Żadna okoliczność nie stoi zatem na przeszkodzie samodzielnemu rozstrzygnięciu przez Wojskowy Sąd Garnizonowy sprawy, jaka zawisła przed nim w związku ze wskazanym wyżej zażaleniem na postanowienie prokuratora.

W zaistniałej sytuacji Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.